

Naturskyddsföreningen
Göteborg

STRATEGI

FÖR EN GRÖN, ARTRIK OCH HÅLLBAR STAD

STADSPLANERINGSGRUPPEN
NATURSKYDDSFÖRENINGEN I GÖTEBORG
2019

Naturskyddsföreningen
Göteborg

Strategi

För en grön, artrik och hållbar stad

Stadsplaneringsgruppen
Naturskyddsföreningen i Göteborg
2019

Kontaktperson: Oskar Tagesson

Stadsplaneringsgruppen inom Naturskyddsföreningen i Göteborg har tre vägledande dokument; en strategi, en grönplan och en handbok.

1. **Strategi** - Pekar ut vilka stadsplaneringsfrågor som föreningen prioriterar. Innehåller målsättningar och tio delstrategier. Svarar på frågan "vad?"
2. **Grönplan** - Illustrerar vilka grönområden och grönstråk föreningen prioriterar. Svarar på frågan "var"?
3. **Handbok** - Ett internt hjälpmedel för de som arbetar i stadsplaneringsgruppen med handlingsplan, riktvärden, checklistor, mallar, kontaktlistor m.m. Svarar på frågan "hur?"

Det du nu håller i handen är strategin.

Sammanfattning

Strategin är framtagen av Stadsplaneringsgruppen - en intressegrupp i Naturskyddsföreningen i Göteborg. Det är ett av tre vägledande dokument för Naturskyddsföreningen i Göteborg i stadsplaneringsfrågor, de övriga är handboken och grönplanen. Strategin ska fungera som ett hjälpmedel i arbetet med att främja de gröna och hållbara värdena i stadsplaneringen. Detta är första versionen 1.0 av dokumentet. Strategin kommer att vidareutvecklas och hållas uppdaterat till Naturskyddsföreningens Framtidsstrategier.

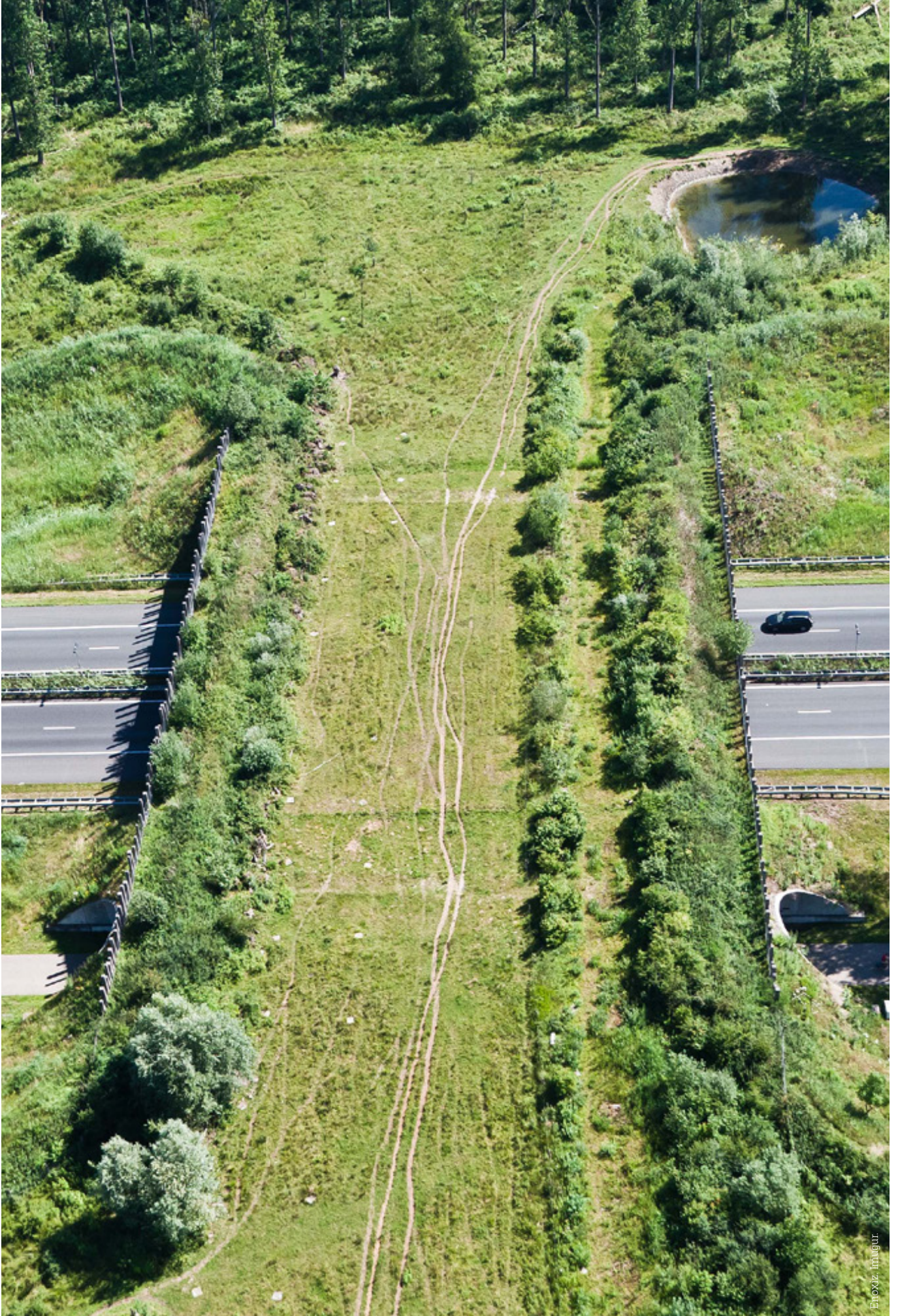
Världen står inför många utmaningar och Stadsplaneringsgruppen vill främja utvecklingen och att bidra till att Göteborgs Stad blir en förebild i att förebygga och hantera klimatförändringar, skapa stadslandskap och omgivningar med hög biologisk mångfald, gynna gröna smarta lösningar och erbjuda en tillgänglig natur. Stadsplaneringsgruppens vision är att uppnå en grön, artrik och hållbar stad där människan lever inom planetens gränser och i harmoni med naturen.

Stadsplaneringsgruppen arbetar utifrån Globala målen för hållbar utveckling, Göteborgs Stads miljömål, Naturskyddsföreningen i Göteborgs mål som berör stadsplaneringsfrågor samt några nya mål såsom att skapa spridningskorridorer, skapa sociala och fysiska förutsättningar för cirkulär ekonomi, minimera klimatpåverkan från byggnation, anpassa byggnation i staden bättre till naturvärden och att staden ska arbeta med klimatanpassning. Stadsplaneringsgruppen kommer arbeta fram en egen grönplan med en väl utvecklad grön infrastruktur och som visar vilka värdefulla naturområden som bör skyddas

Strategin innehåller i sig tio delstrategier som på ett brett sätt tar upp viktiga stadsplaneringsfrågor som Naturskyddsföreningen i Göteborg vill driva och prioritera. Dessa beskrivs var för sig först kortfattat sedan med tre underrubriker "vi vill följa upp", "vi vill lyfta" och "vi vill skapa". Den första underrubriken beskriver konkreta åtgärder som staden redan har satt upp mål kring, den andra om frågor som måste upp på agendan och den sista om åtgärder och informationskampanjer som Naturskyddsföreningen själva kan göra. Hur delstrategierna nås lyfts i handlingsplanen i handboken som är under utveckling.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Innehåll.....	6
Inledning.....	8
Bakgrund.....	9
Göteborgs styrande dokument.....	16
Mål.....	18
Vision.....	22
Tio delstrategier.....	25
1. Bevara och skydda värdefulla naturområden.....	26
2. Stärka den gröna infrastrukturen.....	28
3. Låta det vilda ta plats.....	30
4. Tillgängliggöra närnatur.....	31
5. Planera för vatten.....	32
6. Prioritera gående, cyklister och kollektivtrafik.....	34
7. Bygga klimatsmart.....	36
8. Skapa artrik arkitektur.....	38
9. Cirkulera mera.....	39
10. Förtäta rätt.....	40
Avslutning.....	42

Inledning

Världen står inför stora utmaningar med global uppvärmning, nedskräpning, föroreningar och förlust av biologisk mångfald. Hela samhället behöver ställa om mot hållbart resurs- och markanvändande, förnyelsebart energisystem och hållbar stadsutveckling. Städer breder ut sig och konflikter mellan bebyggelse och grönområden ökar, samtidigt som vår närhet och relation till naturen minskar. Göteborg ska vara en förebild i omställningen och utvecklas till en ännu grönare stad. Göteborgs stad tar många bra initiativ och har ambitiösa målsättningar kring hållbarhet och miljö men målen ska också efterföljas och det finns mycket kvar att göra.

Stadsplanering är ett verktyg för att skapa hållbara boendemiljöer, levande stadsliv, mötesplatser, parker, smarta mobilitetslösningar och bevarande av artrika naturmiljöer.

Stadsplanering är ett verktyg för att skapa hållbara boendemiljöer, levande stadsliv, mötesplatser, parker, smarta mobilitetslösningar och bevarande av artrika naturmiljöer. Det krävs en balans mellan många intressen. Eftersom detta är ett komplext samspel behöver processen att ta fram stadsplaner belysas från så många håll som möjligt. En väl genomförd dialog mellan stad och invånare skapar goda förutsättningar för en stadsplan som har säkerställt alla eventuella risker, som är mer hållbar i längden samt kan hantera dagens och framtidens utmaningar. I denna dialog fyller Stadsplaneringsgruppen inom Naturskyddsföreningen i Göteborg en viktig roll.

För att Stadsplaneringsgruppen ska kunna göra en effektiv insats behöver också Naturskyddsföreningen i Göteborg sammanfatta synpunkter på stadsplanering, därför framtagandet av denna strategi. Detta för att säkerställa att miljö- och naturintressen tas tillvara och för att uppnå en grön, artrik och hållbar stad där människan lever inom planetens gränser och i harmoni med naturen.

Tillsammans kan vi påverka!

Stadsplaneringsgruppen

Göteborg 2019-03-07

Bakgrund

Varför behövs Stadsplaneringsgruppen?

Utmaningarna Göteborg och världen står inför är helt enkelt för stora och för övergripande för att små, enstaka insatser ska vara tillräckliga. Många aktörer i samhället behöver samverka. Som en del av civilsamhället kan stadsplaneringsgruppen inom Naturskyddsföreningen i Göteborg verka för ett motståndskraftigt och hållbart samhälle och bidra till en del av lösningen. Stadsplaneringsgruppen ska påverka politiker och det politiska ramverket samt agera opinionsbildare i Göteborg, en opinionsbildare som belyser stadsbyggnadsidéer ur ett grönt perspektiv. Makthavarnas beslut är helt avgörande för att göra Göteborg till en vacker och grön stad. Offentlig sektor ska följa lagar och regler, men även gå före och visa vägen. Företag som driver ett starkt hållbarhetsarbete ska gynnas i samhället.

Naturskyddsföreningens styrelse har talerätt enligt miljöbalken och får därmed vara en remissinstans och uttrycka sig i detaljplaner och planarbete som har stor miljöpåverkan.

Naturkänsla

Naturskyddsföreningen arbetar för att väcka kärlek till och respekt för naturen. Naturskyddsföreningen tror att engagemanget och viljan att skydda naturen ökar när människor lever nära den och kan sätta ord på det de ser och upplever.

Som ett led i Stadsplaneringsgruppens arbete är det extra viktigt att nya byggplaner noga undersöks ur ett miljöperspektiv. Planärenden och byggplaner ska granskas så att staden följer uppsatta miljö- och strategiska mål och tar steg i rätt riktning. Stadsplaneringsgruppen vill också inspirera och visa på hur framtidens gröna, artrika och hållbara stad kan se ut. Detta genom att föreslå åtgärder, visa på alternativa gröna lösningar, hålla föredrag, debattera och vara med i det offentliga samtalet. Tillsammans har vi kraft att påverka både stora och små beslut, mobilisera samhället och skapa en naturkänsla.

Det krävs fler som driver klimat-, natur- och miljöfrågor i Göteborg och därför behövs Stadsplaneringsgruppen.

Framtagandet av strategin och avgränsningar

Inspiration till strategin kommer från Naturskyddsföreningen i Stockholm, Göteborgs Stads strategidokument, Översiktsplanen och andra städers grönplaner. Naturskyddsföreningen i Göteborg fokuserar på naturvärden, miljö- och klimatfrågor, rekreation och barnperspektiv i detta arbete. Därmed har omfattningen behövts begränsas och strategin fokuserar inte direkt på frågor som rör jämlikhet, medborgardialog, segregation m.m. Dessa är inte desto mindre viktiga i arbetet mot en hållbar stad.

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen bildades i maj 1909 och är en ideell förening för naturskydd och miljövård. Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden. Naturskyddsföreningen är en folkrörelse med lokala avdelningar, kretsar och medlemmar över hela landet. Eftersom att det är så många medlemmar i föreningen lyssnar ofta makthavare och beslutsfattare på synpunkterna och tar dessa på allvar.

Idag har föreningen ca 300 000 medlemmar som tillsammans vill förändra världen till det bättre. Föreningen har sedan bildandet varit med och påverkat stora beslut om miljöfrågor, till exempel miljölagstiftning, inrättningen av Naturvårdsverket och att det finns miljömärkning av varor och tjänster. Om inte föreningen hade funnits hade Sverige faktiskt sett annorlunda ut. När föreningen fyllde hundra år kunde vi räkna ihop 243 stora och små områden runt om i Sverige som skyddats och räddats tack vare insatser av Naturskyddsföreningen - centralt, regionalt eller lokalt.

Naturskyddsföreningen i Göteborg

Sedan 1959 har Naturskyddsföreningen i Göteborg jobbat med lokala miljö- och naturfrågor. Genom aktiva ideellt arbetande medlemmar så har vi lyckats bevara viktiga naturvärden och förbättrat vår närmiljö. Idag har vi nästan 12 000 medlemmar i Göteborg, ett femtiotal aktiva personer och flera intressegrupper varav en är stadsplaneringsgruppen.

Engagemang lönar sig

Naturskyddsföreningen är en viktig aktör inom fysisk planering. Naturskyddsföreningen kan hjälpa kommuner att utveckla attraktiva och hållbara miljöer för en växande befolkning, att skapa miljöer för framtiden. Ju tidigare föreningen kommer in i planprocessen desto bättre är det, innan det uppstår låsningar. Helst bör föreningen vara med redan i samrådsskedet kring översiktsplanen. För att sedan bevaka frågorna genom hela processen från detaljplan och bygglov till genomförande. Det ger goda möjligheter till resultat. Det är också bra att komma ihåg att planering är den fysiska gestaltningen av den politik som förs. Goda kontakter med lokala politiker, kombinerat med förmågan att skapa publicitet om det inte går föreningens väg borgar för framgångar. Utgångspunkten bör vara en tydlig helhetsbild av hur föreningen vill se bebyggelseutvecklingen i framtiden.

Det är också bra att komma ihåg att planering är den fysiska gestaltningen av den politik som förs. Goda kontakter med lokala politiker, kombinerat med förmågan att skapa publicitet om det inte går föreningens väg borgar för framgångar.

Vad är en hållbar stad?

Ett sätt att generellt beskriva hållbar utveckling är att använda sig av Bruntlandrapportens definition av hållbarhet från 1987:

”En utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodosesina behov.”

En hållbar stad värnar också om resurser, har ställt om till en cirkulär ekonomi och är motståndskraftig mot klimatförändringarna.

Det finns inga enkla svar på vad en hållbar stad är och hur den ska se ut. Men det finns vissa ledord som kan användas för att tydliggöra. Den hållbara staden planeras för att gynna hållbara livsstilar, driva omställningen till förnybar energi och till fossilfria transporter. En hållbar stad värnar också om resurser, har ställt om till en cirkulär ekonomi och är motståndskraftig mot klimatförändringar. Invånarna i staden har en god boendemiljö med ren luft, goda dagsljusförhållanden, tillgång till bullerfria miljöer och närhet till både service och rekreation. Det är även en grön, artrik och naturnära stad med välfungerande ekosystemtjänster och god biologisk mångfald. Den hållbara staden är hälsosam, lockar turister och gynnar stadens ekonomi.

Varför natur och djur i staden?

Idag bor 85 procent av Sveriges befolkning i tätortsområden. Naturskyddsföreningen vill ge alla möjlighet att uppleva, skapa omtanke och tacksamhet för naturen. Detta är lika viktigt för de som bor i städer som de som bor på landsbygden. Det handlar om att skapa en naturkänsla. För att det ska vara möjligt behöver invånare närhet till lokala parker och till större sammanhängande naturområden. Det ska vara enkelt och tryggt att ta sig dit och bli till en naturlig del av vardagen.

Men det finns ingen skiljelinje. Människan är en del av naturen och likaså är människans uppbyggda städer bara en annan typ av habitat, ett urbant habitat.

Under många århundraden har det skapats en skiljelinje mellan kultur och natur, djur och människa. Men det finns ingen skiljelinje. Människan är en del av naturen och likaså är människans uppbyggda städer bara en annan typ av habitat, ett urbant habitat.

Naturen i de urbana miljöerna kan redan idag vara mer värdefull än omgivande land, som kan vara stora monofunktionella åkrar eller trädplantage. I städer kan träd tillåtas bli äldre och det kan finnas en större variation av flora. Det finns även arter som idag väljer att bo i staden, de täta bestånden av pilgrimsfalkar i New York är bara ett exempel. En grön urban miljö kan såklart inte ersätta stora arealer naturreservat men kan fungera som alternativt habitat. Utomhusmiljöer som är anpassade efter andra arter och har en vildare karaktär och småskalighet kan också ge nya stadsrum och platser där människan också trivs. Naturområden i städer har ett viktigt socialt och pedagogiskt värde. Det är allt från löpturen, trädklättringen, grillningen och matodling med grannarna.

En rik natur är viktig för städers välfärd och ekonomi. De ekosystemtjänster som bevaras och planeras för kan svalka, rena luft och vatten, öka fastighetsvärden samt öka vårt välbefinnande och hälsa. En grön miljö kan också bidra till krisberedskap, genom t.ex. lokal matodling och klimatanpassning.

Reif Harbom, Naturskyddsforeningen

Kjell-Ake Fredriksson, Naturskyddsforeningen

En rik natur är viktig för städers välfärd och ekonomi. De ekosystemtjänster som bevaras och planeras för kan svalka, rena luft och vatten, öka fastighetsvärden samt öka vårt välbefinnande och hälsa.

Naturvårdsarter

Naturvårdsarter är ett samlingsbegrepp för arter som behöver uppmärksammas inom naturvården; arter som är extra skyddsvärda, antingen genom att själva vara av särskild vikt eller genom att peka på att områden eller naturtyper är särskilt viktiga ur ett naturvårdsperspektiv. I begreppet ingår följande:

- Rödlistade arter
- Fridlysta arter
- Arter listade i EU:s art- och habitatdirektiv
- Signalarter (indikar artrikedom)
- Ansvarsarter (sådana som har en stor andel av sin population i Sverige)
- Nyckelarter (arter som bär upp artsamhällen

(Artdatabanken, 2018)

Guldsandbi
(Bild: Arnstein Staverløkk)

Mindre hackspett
(Bild: Sveriges Natur)

Grön infrastruktur

Grön infrastruktur definieras av Naturvårdsverket som ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.¹ På nästa uppslag syns ett par illustrationer från Naturvårdsverket som beskriver grön infrastruktur.

Urbana ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är de funktioner inom ekosystemet som på något sätt gynnar människan, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människans välmående. Det är tjänster människan får gratis av naturen som till exempel pollinerande insekter, fotosyntes, vattenrening via våtmarker, skadedjursbekämpare eller skugga av träd. Ekosystemtjänsterna delas vanligtvis in i fyra kategorier efter vilken typ av tjänst de levererar: stödjande, reglerande, kulturella och försörjande.² Det finns kritik mot att använda sig av begreppet ekosystemtjänster, då det ser på djur- och växtliv ur ett antropologiskt synsätt, dvs vilket värde djur och växter ger människan. Naturskyddsföreningen vill påpeka att vi bör skydda och värna naturen inte enbart för människan utan också för djur och växters egenvärde.

Urbana naturvårdsarter i Göteborg

Naturskyddsföreningen i Göteborg anser att Göteborgs stad ska ha ett rikt djur- och växtliv med en stor biologisk mångfald. Som ett led i att främja biologisk mångfald krävs särskilda åtgärder för att bevara och stärka vissa biotoper eller arter. Naturskyddsföreningen i Göteborg har valt att fokusera på några djurarter som bör ges extra hänsyn, prioriteras och skyddas i arbetet med den fysiska planeringen. I urvalet av djurarter har vi utgått ifrån dokument såsom "Ansvarsarter och ansvarsbiotoper"³, "Ekologisk landskapsanalys"⁴ och tagit hjälp av biologer inom föreningen. Föreningen har valt att arbeta med urbana arter, ansvarsarter i Västra Götaland, rödlistade arter och arter som ofta dyker upp i konflikter vid exploatering. Arterna ska också indikera på stora naturvärden, då dessa arter är ganska kräsna, liksom signalarter i skogen. Att definiera dessa djurarter är också ett led i att kunna skapa naturkänsla för miljö- och naturintresserade invånare i Göteborg. För när invånare har kunskap om och känsla för djurarter ökar engagemanget för att bevara dessa arter. Några av arterna är pilgrimsfalk, mindre hackspett, kungsfågel, hasselsnok, leislers fladdermus, guldsandbi och läderbagge. Urvalet av naturvårdsarter ses i sin helhet i handboken. Urvalet av arter är fortfarande under process.

1 Naturvårdsverket, Grön infrastruktur, 2018.

2 Keane Å., Stenkula U. mfl. Ekosystemtjänster i stadsplanering - en vägledning, 2014

3 Göteborg stad miljöförvaltningen. Arter och naturtyper i Göteborg - ansvarsarter och ansvarsbiotoper. G. 2016.

4 Göteborg stad miljöförvaltningen. Ekologisk landskapsanalys - en pilotstudie. 2013.

Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande (Illustrationerna är framtagna av Naturvårdsverket och illustratör är Kjell Ström. Mer info finns på Naturvårdsverkets hemsida.)

Nätverk skog

Nätverk naturtyp gräsmarker

Nätverk vatten

Att se helheten i landskapet har betydelse

Göteborgs styrande dokument

I Naturskyddsföreningen i Göteborgs arbete med att granska stadens fysiska planering och påverka den i en grön riktning är det väsentligt att ha kunskap om stadens aktuella strategi och styrande dokument. Dessa består dels av översiktsplanen och övergripande styrande dokument, tre strategier för stadsplanering och en rad olika planer, policys och program. För det är först då som föreningen kan argumentera för miljöfrågor och direkt hänvisa till stadens egna ambitioner och om planärenden går emot dessa. Då finns det också möjlighet för föreningen att kräva skarpare krav och målsättningar från staden.

Översiktsplan

Göteborgs Översiktsplan är från 2009 och går att finna på Göteborgs stads hemsida. Staden arbetar med att fram en ny Översiktsplan som preliminärt beräknas vara färdig 2020.

Övergripande styrande dokument

Översiktsplanen är en av flera övergripande styrdokument som påverkar andra strategidokument i Göteborg. Några av de andra är Budget för Göteborgs stad, Göteborgs miljömål, Vision Älvstranden, GR:s strukturbild och Naturvårdsprogram.

Strategi för utbyggnadsplanering, Trafikstrategi och Grönstrategi

Göteborg har tagit fram tre strategier för hur stadsutvecklingen ska se ut och hur man ska nå uppsatta mål. Dessa är Strategi för utbyggnadsplanering, Trafikstrategi och Grönstrategi. Dessa ska vara vägledande för beslut i alla delar av stadsutvecklingsprocessen. Ett av dem som framförallt berör stadsplaneringsgruppens arbete med en grön stadsplanering är Grönstrategin. I Grönstrategin kan man läsa:

"Grönstrategi för en tät och grön stad syftar till att visa hur Göteborg kan förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare."¹

1 Göteborg stad. Grönstrategi för en tät och grön stad. s 6. 2014.

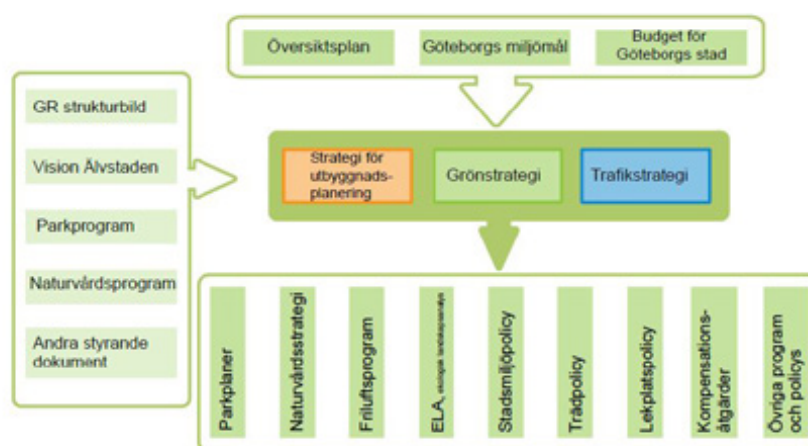
“Ekologiskt mål: I ett Göteborg med ett rikt växt- och djurliv och där ekosystemens tjänster tas till vara, finns en mångfald av olika naturtyper med god spridning över staden. I stadens gröna områden nyttjas och utvecklas ekosystemtjänster, som klimatreglering och biologisk mångfald. De gröna områdena är tillräckligt stora och har kopplingar mellan sig, för att olika arter långsiktigt ska kunna leva och utvecklas. Stadens gröna områden sköts för att gynna ett rikt växt- och djurliv och ekosystemtjänster.”²

Längre fram i avsnittet med tio delstrategier, finns det i varje delstrategi en punkt som heter ”Vi vill följa upp”. Där lyfts de åtgärder och målsättningar som staden redan beskriver i deras tre övergripande strategidokument och som Naturskyddsföreningen vill verka för att de efterlevs.

Planer, policys och program - implementering av Grönstrategin

Innehållet i Grönstrategin implementeras av staden även i en rad mer detaljerade dokument, såsom parkplaner, trädpolicy, friluftsprogram, kompensationsåtgärder och stadsmiljöpolicy.

² Göteborg stad. Grönstrategi för en tät och grön stad. s 8. 2014.

Grönstrategin, som är ett strategidokument från Göteborg stad är en del av ett större sammanhang med flera vägledande dokument. (Göteborgs stad, 2014)

Mål

Naturskyddsföreningen i Göteborg och stadsplaneringsgruppen strävar efter att granska stadens arbete med att efterfölja internationella hållbarhetsmål och stadens egna uppsatta miljömål. Föreningen vill även påverka staden att höja sin målsättningar utefter Naturskyddsföreningen i Göteborgs mål. Här följer en sammanställning av befintliga hållbarhetsmål och Naturskyddsföreningen i Göteborgs mål för en hållbar stad.

Globala målen för hållbar utveckling

Den 25 september 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som inrymmer de "Globala målen för hållbar utveckling". De 17 Globala målen har i sin tur 169 delmål och 230 indikatorer. I begreppet hållbar utveckling integreras de tre dimensionerna av hållbarhet: miljömässig, social och ekonomisk.

Göteborgs 12 miljömål

Göteborgs 12 miljömål ska hjälpa oss att skapa en god livsmiljö och en hållbar utveckling för staden. Vi ska lösa våra miljöproblem nu och inte lämna över dem till kommande generationer. Göteborgs miljömål har sin utgångspunkt i Sveriges 16 nationella miljö kvalitetsmål. Av dessa har Göteborgs stad valt ut de 12 mål som är viktigast för staden och skapat egna, lokala miljömål.

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giffri miljö
5. Ingen övergödning
6. Levande sjöar och vattendrag
7. Grundvatten av god kvalitet
8. Hav i balans samt levande kust och skärgård
9. Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
10. Levande skogar
11. God bebyggd miljö
12. Ett rikt växt- och djurliv

De miljömål som är bortvalda från Sveriges 16 miljömål, för att skapa Göteborgs lokala miljömål är: "Skyddande ozonskikt", "Säker strålmiljö" och "Storlagen fjällmiljö". De två nationella miljömålen "Ett rikt odlingslandskap" och "Myllrande våtmarker" är även ihopslogna till ett gemensamt mål.

Sveriges friluftsmål

2012 beslutade regeringen om tio mål för friluftspolitiken. Några av dessa mål är: "Tillgänglig natur för alla", "Attraktiv tätortsnära natur", "Skyddade områden som resurs för friluftsliv" och "Friluftsliv för god folkhälsa". Läs mer hos Naturvårdsverket.

Verksamhetsriktlinjer för Naturskyddsföreningen - Tre värdegrunder

- Att rädda naturens liv
- Att främja människors hälsa
- Att verka för global solidaritet

Mål för Naturskyddsföreningen i Göteborg

Nedan följer några av målen för Naturskyddsföreningen i Göteborg som har tydlig koppling till stadsplaneringsfrågor.¹ Målen i sin helhet finns på föreningens hemsida. Föreningen ska verka för:

- Slutna kretslopp och begränsningar för uttag och användning av ändliga resurser.
- Att Sverige och Göteborgs stad blir föregångsland i klimatomställningen, genom att anta en kraftfull politik för att minska utsläppen av växthusgaser till nära noll år 2030 och verka för en snabb minskning av konsumtionsrelaterade utsläpp.
- Ett hållbart och fossilfritt transportsystem där nödvändigheten av transporter minskar genom att arbeta mot stadsutglesning och för fler cykelvägar samt utbyggd kollektivtrafik.
- Att hotade och värdefulla vattenekosystem, arter och bestånd fredas och ges möjlighet till återväxt, genom bland annat skydd av fler områden med effektiva fiskeregleringar samt säkerställa fria vandringsvägar för fisk.
- Att alla barn och vuxna vistas mer i skogen på både skoltid och fritid samt har god tillgång till naturområden.
- Att skydd och vård av naturområden och särskilt värdefulla skogar säkerställs.
- Att skötseln av stadsnära skogar och grönområden inriktas mot naturvård och rekreation.
- Att åkermarken och dess kvalitet bevaras och förbättras, vilket bland annat innefattar att odlingsmarken inte ska exploateras och att spridning av t ex avloppsslam ska upphöra.

¹ Naturskyddsföreningen. Förslag till mål för Naturskyddsföreningen i Göteborg. 2017

Mål för Stadsplaneringsgruppen

Stadsplaneringsgruppen arbetar för att uppnå de mål som Naturskyddsföreningen i Göteborg satt upp som berör stadsplaneringsfrågor. Utöver dessa har Stadsplaneringsgruppen även satt upp följande mål:

- Att spridningskorridorer mellan naturområden och särskilt värdefulla skogar stärks och inte bryts av barriärer.
- Att sociala och fysiska förutsättningar för en cirkulär ekonomi förstärks i stadens planering.
- Att klimatpåverkan från nybyggnation minimeras och att alla offentliga byggupphandlingar ställer klimatkrav.
- Att byggnation anpassas efter naturvärden, genom att bevara och stärka naturvärden med hjälp av gröna tak och fasader, skapa spridningskorridorer och att det byggs fler boplatser för vilda djur.
- Att staden ställer om för att hantera klimatförändringar med kraftiga skyfall, vattenhöjningar och torka. Genom att t.ex. arbeta med grönytefaktor och vattenfördröjande åtgärder.

Vision

Askar, tallar, ekar, almar och lindar står om vartannat och skapar tillsammans en sval miljö under sina varierade kronor. Uppe i träden hörs småfåglar kvittra.

Det är tidigt en lördag morgon i maj, solens strålar silar genom trädkronorna på de stora träden som står tätt längs gatan i den nya stadsdelen. Askar, tallar, ekar, almar och lindar står om vartannat och skapar tillsammans en sval miljö under sina varierade kronor. Uppe i träden hörs småfåglar kvittra. På den trygga gårdsgatan cyklar några barn mot den stora lekplatsen som ligger i sluttningen upp mot berget. Längs gårdsgatan finns ett välutvecklat öppet dagvattensystem där den nyfikne kan se vattnets kretslopp och få syn på groddjur och fåglar som gömmer sig i den höga vassen och de täta buskarna. Det syns att det lockar till lek, för några barn går på spänger över bäcken. Intill lekplatsen finns en äng där en mängd olika blommor redan har slagit ut. Den stora variationen av blommor har uppkommit efter många års naturbete och att den slagits med lie varje år. Till sommaren kommer blomsterängen surra av många vildbin och fjärilar.

Följer man gårdsgatan i andra riktningen, kommer man till ett mindre, bilfritt torg intill älven. Torget omges av caféer och uteserveringar i fint solläge. På torget förberedes också matmarknaden för lokala grödor och från urbana odlingar i stadsdelen. I närheten finns också några verksamhetslokaler med fokus på återbruk och skaparverkstäder. Alla byggnader är klimatsmart byggda, några till och med klimatpositiva och många av husen har trästomme och träfasad. I övrigt har många byggnader gröna fasader, fågel- och fladdermusholkar och på taken varvas solceller och biotoptak.

Så här kan Göteborg se ut 2035. Staden har då utvecklats till ett samhälle som arbetar med naturen och inte emot den. Det är en stad där invånare har nära till naturområden, där vi bygger klimatsmarta hus och där naturområdena har ett rikt växt- och djurliv. Stadsplaneringsgruppen vill uppnå en grön, artrik och hållbar stad där människan lever inom planetens gränser och i harmoni med naturen.

”Stadsplaneringsgruppen vill uppnå en grön, artrik och hållbar stad där människan lever inom planetens gränser och i harmoni med naturen.”

Stadsplaneringsgruppens vision, Naturskyddsföreningen i Göteborg

“Naturskyddsföreningens vision är ett samhälle anpassat efter naturens förutsättningar”

Framtidsstrategi 2019-2022, Naturskyddsföreningen

Tio delstrategier

Strategierna är uppdelade i:

Inledning

Övergripande och generellt om strategin.

Vi vill följa upp

Vi vill skynda på och uppmärksamma sånt som staden redan har en ambition kring.

Vi vill lyfta

Långsiktiga konkreta stadsbyggnadsidéer vi vill se i Göteborg.

Vi vill skapa

Projekt vi som intressegrupp själva direkt kan driva för att informera om och skapa en grönare stad.

I linje med

Hur strategin kopplar till Agenda 2030 och Göteborgs miljömål.

För att uppnå Göteborgs stads miljömål, Naturskyddsföreningen i Göteborgs mål och Stadsplaneringsgruppens mål är 10 delstrategier framtagna.

De tio delstrategierna är framtagna gemensamt i Stadsplaneringsgruppen och har inspirerats av Världsnaturfondens arbete med hållbara städer, Naturskyddsföreningen i Stockholm samt Göteborgs stads egna vägledande styrdokument. De tio delstrategierna ska fånga upp de stadsplaneringsfrågor som Naturskyddsföreningen i Göteborg anser är av extra vikt och som behöver stärkas i stadens arbete med den fysiska planeringen. Övergripande genom alla delstrategier är barnperspektivet, minskning av klimatutsläppen och skapandet av ett motståndskraftigt samhälle för ett förändrat klimat. Dessa har därav inte en egen delstrategi. Hur vi når upp till delstrategierna med riktvärden och handlingsplan presenteras i Stadsplaneringsgruppens handbok.

De tio delstrategierna

1. Bevara och skydda värdefulla naturområden
2. Stärka den gröna infrastrukturen
3. Låta det vilda ta plats
4. Tillgängliggöra närnatur
5. Planera för vatten
6. Prioritera gående, cyklister och kollektivtrafik
7. Bygga klimatsmart
8. Skapa artrik arkitektur
9. Cirkulera mera
10. Förtäta rätt

1. Bevara och skydda värdefulla naturområden

Naturskydd

Djur och växters livsmiljöer kan bevaras långsiktigt genom naturskydd och bildande av t.ex. nationalparker, naturreservat, biotopskyddsområden, Natura 2000 och nationalstadspark

Ansvarsarter

Arter där en särskilt stor eller betydelsefull andel av Sveriges totala population finns i en region, såsom Göteborgs stad.

Nyckelarter

Arter som har en särskilt viktig ekologisk funktion för andra arter, direkt eller indirekt. Kan bära upp en rik biologisk mångfald.

Ansvarsbiotoper

Naturtyper där en särskilt stor andel av Sveriges totala population finns i en region, såsom Göteborgs stad

I linje med

Globala målen 3, 11, 14 och 15

Göteborgs miljömål 2, 6, 8, 9, 10, 11 och 12

I en stad har omgivande värdefulla naturområden ett viktigt pedagogiskt och rekreativt värde och dessa bör därför skyddas långsiktigt och med lämpliga naturvårdsåtgärder. Självklart ska de redan skyddade områden även bevaras för framtida generationer och inga intrång ska tillåtas. I värdefulla naturområden ska fokus ligga på artrikedom och rekreation. Naturskyddsföreningen vill verka för att en större andel av naturen i Göteborg ges naturskydd och att staden slutar att exploatera värdefulla naturmiljöer. Även i de områden som i dagsläget inte skyddas bör fokus ligga på biologisk mångfald, med hyggesfritt skogsbruk, bra vattenkvalitet, småskaligt och mosaikartade jordbrukslandskap och ett hållbart fiske. Staden bör prioritera att skydda fler naturområden där ansvarsarter och nyckelarter återfinns. Ansvarsbiotoper såsom blottade ler- och sandbottnar, salta strandängar, fukt- och slätterängar, hållmarkstorrängar, ädellövskogar, trädklädd betesmark, parker och allér med gamla träd samt bryn har Göteborgs stad en extra skyldighet att bevara.¹

Prioriteringsordning: 1. Bevara befintlig skyddad natur, 2. Skydda värdefull natur, 3. Skydda angränsade naturområden, 4. Bevara gröna kopplingarna mellan värdefulla naturområden

Vi vill följa upp

- Genomför de föreslagna naturreservateten som nämns i översiktsplanen; Lärjeån, Göta älvs dalgång (utvidgning), Hisingsparken, Skändla skalgrusbänk, Torsviken, Vinga-Fotö (utvidgning)².
- Även skydda de områden som staden utöver ÖP prioriterar högt; Slottsskogen, Delsjöområdet (utvidgning), Björlandahalvön, Ganlet, Kvillebäcken/-dalen.³
- Att Göteborgs Stads program för biologisk mångfald följs.

Vi vill lyfta

- Utöver dessa områden anser Naturskyddsföreningen även att Rödbo-Djupedalsterrängen, Svartemosseområdet, Majviken, Utvidning av Vättlefjäll och fler havsområden med artrika ålgräsängar (Brännö-Asperö, Styrso) skall skyddas långsiktigt.
- Skapa Sveriges andra nationalstadspark
- Att staden tar fram åtgärdsprogram för fler naturvårdsarter.

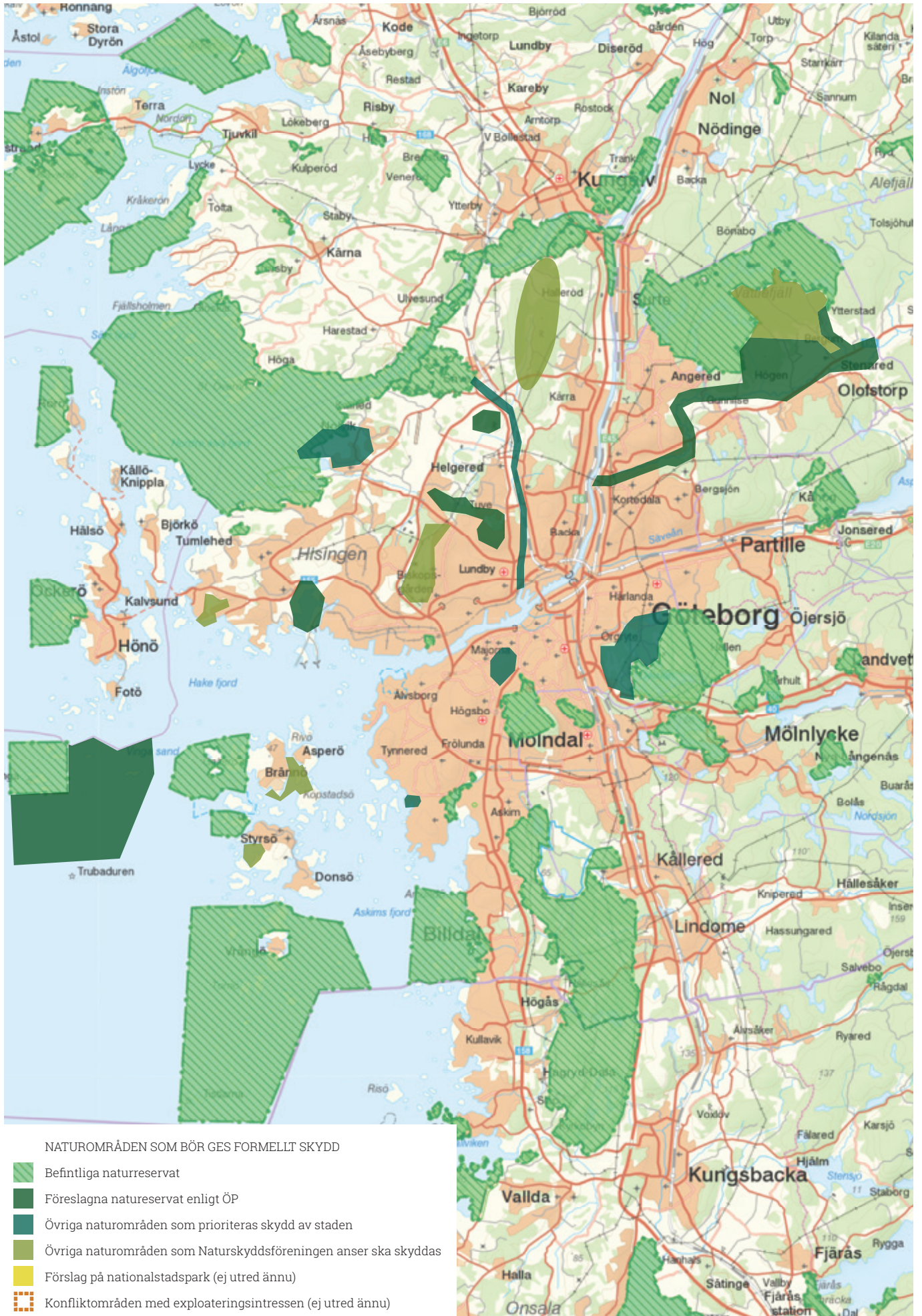
Vi vill skapa

- Informationskampanj, stadsvandringar och föreläsningar om träd, ekosystemens värde i stadsmiljö
- Informera om värdefulla naturområden i och omkring Göteborg, exkursioner och föredrag.

¹ Göteborg stad miljöförvaltningen. Arter och naturtyper i Göteborg - ansvarsarter och ansvarsbiotoper. G. 2016.

² Göteborg stad. Grönstrategi för en tät och grön stad. 2014.

³ Göteborg stad. PM - Framtagande av en prioriteringslista för skydd av natur. 2017.

2. Stärka den gröna infrastrukturen

Grön infrastruktur

Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. Att jobba med grön infrastruktur betyder att man ser landskapet som en helhet.

(Naturvårdsverket)

Konnektivitetsanalys

En konnektivitetsanalys identifierar och visualiserar landskapsamband. Med syfte att hitta viktiga nätverk av natur för att t.ex. gynna vissa arter. Kan också kallas spridningsanalys eller landskapsanalys.

I linje med

Globala målen 3, 9, 11, 14 och 15

Göteborgs miljömål 1, 6, 8, 9, 10, 11 och 12

Precis som vi människor behöver infrastruktur för att transportera och kommunicera behöver växt- och djurarter ett sammanhängande system för att fungera. Den enskilda parken ger ofta rum åt flera djur- och växtarter, men man bortser ibland från hur parken förhåller sig till andra grönområden. Det större sammanhanget mellan parker och andra gröna strukturer påverkar hur pass effektivt ekosystemtjänster, så som pollinering, dagvatten, kolbindning och fröspridning fungerar lokalt och regionalt.¹ De gröna stråken behöver vara sammanhängande från centrum ut till de stora naturområdena och samtidigt binda ihop samtliga värdefulla och artrika gröna platser. Olika arter behöver olika storlekar på sina habitat för att fungera i den biologiska näringsväven, men även för att vi ska kunna nyttja de reglerande, kulturella och stödjande ekosystemtjänster som naturen bidrar med. Staden bör anpassa grön infrastruktur efter prioriterade naturvårdsarter och konnektivitetsanalyser bör genomföras i planeringen, likt naturvårdesinventeringar.

Vi vill följa upp

- Förstärk de utpekade grönkilarna i Göteborg och förstärk svaga kopplingar, T.ex. mellan Sandsjöbacka och Slottskogen.
- Grönplanen i grönstrategin ska levas upp till.
- Se död ved som en naturlig del av den gröna infrastrukturen.

Vi vill lyfta

- Att den gröna infrastrukturen anpassas, både på lokal och regional nivå, efter nyckel- och ansvarsarter, detta med hjälp av stödjande dokument från ex. Länsstyrelsen². Naturskyddsföreningen nämner naturvårdsarter såsom, läderbagge, hasselsnok och alkonblåvinge.
- Konnektivitetsanalys bör genomföras i alla program och större detaljplaner.
- Skapa fler trädkantade gator.
- Uppmärksamma viktiga gröna kopplingar och motverka barriärer

Vill vill skapa

- Uppmärksamma gröna stråk och stigar som leder ut mot större grönområden, t.ex. genom att skapa leder, skriv en bok, skapa kartor.
- Skapa en mer progressiv och omfattande grönplan för Naturskyddsföreningen i Göteborg. Grönplanen på sida 29 är ett utkast.
- Vidareutveckla urvalet av viktiga urbana naturvårdsarter för Göteborg

¹ Naturvårdsverket. Naturen som kraftkälla. 2006.

² Länsstyrelsen Västra Götaland. Hotade djur och växter. 2018

 KONFLIKTOMRÅDE UTBYGGNADSPANERING VÄRDEFULLA NATUROMRÅDEN

Naturskyddsföreningens utkast till Grönplan som är en utveckling av Göteborgs grönplan.

Naturlig succession
- naturlig förändring
över tid

”...ta till vara på
och förstärka
den palett
av lövhögar,
gräsrefuger,
ängar, buskar,
gamla träd, död
ved, grusvägar
och hyggesfria
skogar...”

I linje med

Globala målen 6, 11,
14 och 15

Göteborgs miljömål
1, 6, 8, 10, 11 och 12

Göteborgs Natur-
vårdsprogram

Göteborgs Friluftss-
program

3. Låta det vilda ta plats

Låt det vilda ta plats, belyser värdet av en naturlig succession i en vildare stadspark. En stadspark som skapar mervärden med tiden då den får växa vilt eller betas av djur, istället för att behöva underhållas gång på gång. Exempel på mervärden som kan frodas i mindre grönytor och kantzoner är större artrikedom men även reglerande ekosystemtjänster i form av dagvattenhantering och pollinering samt stödjande ekosystemtjänster, såsom fotosyntes.¹ Dessutom kan ett vildare stadslandskap bidra med kulturella ekosystemtjänster, såsom naturnära friluftsliv, välmående och ekoturism. Att planera parker och mindre grönytor, vars kvalitéer växer självmant med tiden, kan därför vara både ekologiskt, ekonomiskt och socialt gynnande. I Göteborgs Naturvårdsprogram finns tydliga delmål om att bl.a. öka mängden död ved (delmål 7), träd- och rishögar (delmål 8) och att öka och utveckla brynmiljöerna (delmål 11).² I Grönstrategin och Friluftsprogrammet finns fler mål.³⁴ Med det sagt finns det klara och tydliga mål, som beskriver vad föreningen vill uppnå i framtiden. Det behövs nu är en strategi för att nå dit. Genom att ta till vara på och förstärka den palett av lövhögar, gräsrefuger, ängar, buskar, gamla träd, död ved, grusvägar och hyggesfria skogar som vi har, samtidigt som vi tar ett avsteg från hårdlagda ytor och plastbeläggning, kan vi bidra med en mer varierad och pedagogisk miljö, som tar till vara på naturen, både i stora skogar som i små bryn. Staden bör anpassa skötselmetoder efter prioriterade naturvårdsarter.

Vi vill följa upp

- Att kommunen arbetar med planläggning av vildvuxenhet, varierad skötsel av parker i syfte att låta det vilda få ta större plats.
- Mindre andel hårdgjord yta

Vi vill lyfta

- Värdera ekosystemtjänster på grönområden i städerna.
- Fler betesdjur såsom får, getter och kor i parkerna, på ängsmarker och på skogsbete. Ref. Änggårdssbergen i Göteborg och Bulltoftaparken i Malmö
- Fler naturlekplatser.
- Fler grusvägar, väg upp till Sisjön, genom Kungsparken, Slottsskogen
- Ängar i varje stadsdel.
- Minska andel gräsmattor och öka andel ängar.
- Bekämpa invasiva arter.

Vi vill skapa

- Fler ängar i staden, likt den Ängsgruppen påbörjat i Slottsskogen
- Informera och inspirera kring urban och informell grönska för biologisk mångfald, t.ex. gräsmattornas möjlighet hos privatpersoner.

¹ Göteborg stad. Ekonomiska konsekvenser av grönytefaktor - park och dagvatten. 2016

² Göteborg stad. Naturvårdsprogram för park- och naturförvaltningen. 2005

³⁴ Göteborg stad. Grönstrategi. 2014. Göteborg stad. Friluftssprogram. 2018

4. Tillgängliggöra närnatur

Tillgången av tätortsnära grönområden har stor betydelse för människors hälsa och välbefinnande. Tillgänglighet och avstånd till grönområden är avgörande om människor använder det i vardagen, speciellt för barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar. Det ska vara enkelt, tryggt och utan barriärer att sig till närmaste grönområde. Närheten förstärker invånarnas naturkänsla och förståelse för naturen samt ökar engagemanget och viljan att skydda naturen. Detta sätter höga sociala krav på hur parker planeras, med stor variation av innehåll. Allt från grillplatsen, den öppna gräsmattan, odlingslotter, de lugna hörnen till de mer aktiva sport- och träningsplatserna. En stor variationsrikedom kan nås genom att utgå ifrån de åtta parkkaraktärerna; det rofyllda, det vilda, det artrika, en rymd för tanke och vederkvickelse, allmänningen, lustgården, centrum och kulturen.¹ Parker behöver också vara trygga, attraktiva och skapa tillhörighet. Orienterbarhet i och till parken är viktigt, med tydliga entréer och såväl formella som informella målpunkter. Tillgängligheten ökar också med toaletter, kartor, leder, omklädningsrum, återvinnings- och vattenstationer.

Naturkänsla

Naturskyddsföreningen arbetar för att väcka kärlek till och respekt för naturen. Naturskyddsföreningen tror att engagemanget och viljan att skydda naturen ökar när människor lever nära den och kan sätta ord på det de ser och upplever.

"Göteborg ska vara en stad med ett levande och varierat friluftsliv för alla."

- Mål för Göteborgs Stads Friluftsprogram.

I linje med

Globala målen 3, 4, 10, 11 och 15

Göteborgs miljömål 11

Sveriges tio friluftsmål, med fokus på mål 6; attraktiv tätortsnära natur (2012)

Göteborgs Stads Friluftsprogram (2018)

Vi vill följa upp

- Att Göteborgs Stads Friluftsprogram 2018-2025 följs.
- Planera parker efter de åtta parkkaraktärerna.¹
- Staden åtgärdar de utpekade områden i bristanalysen om bostadsnära park- och naturområden i grönstrategin.²
- Tydliggör entréer till parker och naturområde.
- Förbättra renhållning, tillgång till toaletter samt vägvisning/skyltning vid naturområden.³

Vi vill lyfta

- Bullerfria grönområden, minska trafikmängden vid befintliga parker.
- Barnens gröna väg - barn ska kunna gå och cykla tryggt till närmaste grönområde.
- Fler utegym, motionsslingor, fasta grillplatser, vatten- och återvinningsstationer i parkerna och bra kollektivtrafik till parkerna.
- Konflikten mellan ekologiska och sociala värden i parkerna, arbeta tydligare med trygga aktivitetsstråk och ekologiska områden.

Vi vill skapa

- Informera om lugna gröna stigar ut till större grönområden.

¹ Göteborg stad. Grönstrategi, s 47. 2014

² Göteborg stad. Grönstrategi, s 71. 2014

³ Göteborgs Stad. Göteborgs Stads Friluftsprogram, s 18. 2018

5. Planera för vatten

Högre vattenstånd och fler skyfall är bara några av de utmaningar som Göteborg kommer möta till följd av klimatförändringar. Nedskräpning av våra vatten är också en stor utmaning vi står inför. Göteborgarna önskar också komma närmare vattnet. Vatten är en tillgång, likaså livet i vattnet: uppmärksamma allt det spännande som händer under ytan. Vi har stillsamma sjöar, forsande bäckar, en stor älv och en vacker skärgård. Låt dem synas med en blåare stadsbyggnad!

Dagvattenhantering

Arbeta för att LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten) skall ingå i planering av nya områden och att det implementeras i dessa områden när de uppförs. Det skall ske efter tydliga principer och riktlinjer för LOD. Generella principer för LOD:

- Dagvatten ska fördröjas och användas för bevattning, gestaltning och gynna biologisk mångfald.
- Dagvattenlösningarna ska ha en renande effekt.
- Höjdsättning av byggnader och kvarter ska göras så att dagvatten kan avledas till omgivande mark och så att inte instängda områden bildas vid extrema regntillfällen.

Insatser för LOD bör omfatta alla de delar som ingår i ett område: byggnader, gator och andra ytor såsom gårdar. Principer och riktlinjer inom respektive område bör ligga till grund för att använda och ta fram nya metoder liksom uppföljning av LOD. Några av dessa listas nedan under "Riktlinjer"

I rapporten "Göteborg när det regnar" finns det flera bra exempel på olika kategorier av åtgärder för bättre dagvattenhantering såsom minska hårdgjorda ytor, biofilter, trädplantering, avrinningsytor.¹

Plastnedskräpning

Nedskräpning av våra vatten, med plastpartiklar, föroreningar samt övergödning, bör upphöra och det bör tas fram åtgärder för upprensning av nedsmutsade vatten.

I linje med

Globala målen 3, 6, 9, 11, 13, 14 och 15

Göteborgs miljömål 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11 och 12

¹ Göteborg stad, Ramböll. Göteborg när det regnar. En exempel- och inspirationsbok för god dagvattenhantering. 2017

Närmare vattnet

För att tillgängliggöra vattnet behövs det skapas stora och fina cykelvägar till badplatser vid havet, sjöarna och älven. Badplatser vid älven ska utvecklas och bli flera och långsiktigt möjliggöra att bada i älven. Fler mötesplatser vid vatten, såsom bryggor, uthyrning av eldrivna båtar och andra vattenaktiviteter. För barnen kan staden skapa fler vattenlekplatser där man integrerar fördröjning av dagvatten. Lyft vattnets kretslopp och olika ekosystem och arter kopplade till dem, för både barn och vuxen. T.ex. genom pedagogik med snorkelleder eller med regnträdgårdar. Bevarande av kantzoner vid vattendragen skapar naturligt platser för rekreation vid vattenbrynet. Det skyddar samtidigt mot plötsliga vattenhöjningar. Låt Göteborgarna också få tillgång till sitt vatten i gatumiljön: fler dricksvattenfontäner i staden.

Vi vill följa upp

- Att klimatanpassningsstrategin följs i alla planärenden och att kommunen gör strukturplaner som redovisar åtgärder och implementera dessa i planarbetet.
- Att stadens lever upp till sitt fördröjningsmått på dagvatten
- Bada mitt i stan! Fler badplatser och på sikt göra det möjligt att bada i Göta Älv.
- Göteborg ska bli bästa staden när det regnar
- Möta vattnet (Vision Älvstaden)

Vi vill driva

- Få staden att följa upp pilotprojekt såsom frihamnen och regnrabatter i Kviberg och implementeras på andra platser.
- Mer vattenlek och återanvändning av regnvatten på bostadsgården.

Vi vill skapa

- Utred möjligheterna och utmaningarna med att skapa en grön vandringsled längs Götaälv och någon kustremsa. Samt informera kring och marknadsför denna i nästa skede.
- En vattenkampanj för att uppmärksamma vattnets betydelse.

6. Prioritera gående, cyklister och kollektivtrafik

Transport av personer och varor svarar idag för stor energianvändning i våra städer. Trafiken i städerna bidrar också till miljöproblem såsom hälsofarlig luft, buller och förurning. Den skapar även olyckor, stress, trängsel, intrång i naturen och barriärer i landskapet för såväl människor som andra djur. Men ett mer hållbart, yteffektivt och hälsosamt transportsystem kan bli verklighet genom en konsekvent stadsplanering och en fortsatt satsning på gång-, cykel- och kollektivtrafik i Göteborgsregionen.

Gång- och cykeltrafik är två viktiga byggstenar i en hållbar stad. Det behövs både en välutbyggd, trygg och sammanhängande cykelinfrastruktur i staden utan omvägar och fungerande stomcykelbanor samt säkra och tillräckligt stora ytor för gående. Gång- och cykeltrafik bör vara separerade från varandra för att skapa effektivitet och trygghet i trafikrummet. Cykelparkeringar och cykelrum för såväl vanliga cyklar, elcyklar som lastcyklar behöver finnas i nära anslutning till såväl bostäder, arbetsplatser, affärer och kollektivtrafik.

En annan viktig byggsten är kollektivtrafiken. Det behövs en välutbyggd och resurseffektiv kollektivtrafik med anpassade tidtabeller och bra hållplatslägen. Den ska vara det attraktiva och säkra alternativet för att kunna konkurrera ut biltrafiken, som är sämre ur både ett klimat och yteffektivt perspektiv. Därför behöver stadsplaneringen satsa på kollektivtrafiknära utveckling men också på pendelparkeringar, bil- och cykelpooler.

Att ta hänsyn till barnperspektivet är viktigt i stadsrummet, det behövs exempelvis säkra vägar från bostaden till och från förskola, skola och platser för fritidsaktiviteter. Hållbara vanor börjar i tidig ålder, därför är barns resvanor av största vikt att ta i beaktande. Stora trafikleder som idag fungerar som barriärer behöver byggas om till stadsgator för att höja trivsel och säkerhet. Parkeringsnorm behöver bytas ut mot mobilitetsnorm och antalet p-platser bör minskas och exempelvis göras om till cykelparkeringar. Godstransporterna i staden behöver också göras mer hållbara och effektiva exempelvis i form av samordnad citylogistik och gods på cykel. Att prioritera gång och cykel i staden ökar också verksamheternas ekonomi och ökar fastigheternas värde.

Det behövs en tydlig hierarki i transportsystemet där de hållbara transportmedlen behöver få högsta prioritet för att Göteborg ska kunna klara sina miljö- och klimatmål.

I linje med

Globala målen 3, 5, 9, 10, 11 och 13

Göteborgs miljömål

1, 2, 4, 11

Vi vill följa upp

- Gångator till Göteborgarna! Börja med Andra långgatan, Teatergatan och Kungsgatan, en bra start är sommargångator!
- Boulevardisera barriärer, ex Dag Hammarskjöldsleden.
- Fler gång- och cykelförbindelser över Göta Älv.
- Verkar för att det blir en bro från Stigbergstorget till Lindholmen som en del av en ny spårvagnslinje. För att möjliggöra också för cyklister och gående att röra sig över älven.

Vi vill lyfta

- Säkra, attraktiva och tryggare gång- och cykelmiljöer, minska konflikter mellan gående och cyklister.
- Gröna vågen för cyklister på pendelstråken och 100 % sammanhängande cykelbanor.
- "Hjärtezon" (bilfria zoner) runt och omkring skolor och anslutande trygga cykelbanor.
- Fler och tätare båtförbindelser, över älven och till skärgården.
- Kombinera infrastruktur med LOD, t.ex. spårvagnsvägar med gröna ytor.
- Mer tyst asfalt i bullerutsatta områden. Staden bör utreda lämpliga vägar.
- Mer samordnad citylogistik och gods på cykel.
- Bilfria dagar och/eller bilfritt centrum, likt Oslo.
- Minska trafiken i närhet till parker såsom Kungsparken, Slottskogen och andra parker med mycket buller.
- Införande av miljözon klass 2 och 3 och höjd trängselskatt.

Vi vill skapa

- Arbetsplatsbaserade undersökningar om resbehov för bättre anpassad kollektivtrafik.
- Informera och visa olika trafikslags utrymmesbehov och vilka möjligheter det finns om rätt prioritering görs.
- Informera om begreppet inducerad trafik, dvs utbyggnad av vägar minskar inte trafikmängden.

7. Bygga klimatsmart

Bygg- och anläggningsbranschen innefattar inte bara flerbostadshus och vägar utan även enfamiljshus, logistikbyggnader, kontor, broar m.m. Man kan dela upp klimatpåverkande energiförbrukning i byggnader i två olika kategorier som dels består av bygg- och rivningsfasen och tiden där emellan där vi nyttjar byggnaden.

Den senare delen där vi fram för allt värmer upp våra byggnader består av 30% av Sveriges totala energiförbrukning. Till följd av utfasning av fossila bränslen och effektivare uppvärmningssystem har klimatpåverkan minskat med 86% mellan 1970 och 2015.¹ Undersökningar pekar på att byggfasen idag står för 50% av den totala energiförbrukningen under byggnadens hela livscykel och av den anledningen är det dags att börja rikta fokus mot val av byggmaterial.² Materialen stål och cement är huvudorsaken till att materialet står för 80% av energiförbrukningen i byggskedet.³

Sveriges riksdag har 2017 bestämt att landet inte ska ha några nettoutsläpp av koldioxid år 2045. Bygg och anläggningssektorn i Sverige har gått samman för att tillsammans nå riksdagens mål med hjälp av Färdplan för fossilfri konkurrenskraft – Bygg- och anläggningssektorn. Naturskyddsföreningen i Göteborg vill nå målet redan 2035. År 2035 ser som en tid då nybyggnation inte bara är klimatneutral utan även klimatpositiv, där nyproduktion av byggnader både binder kol, genererar energi och är del av en cirkulär ekonomi där materialet i byggnaderna kan ses som materialbanker. När byggnaden tjänat ut sitt syfte demonteras och återanvänds hela byggnaden.

Efter en lång period av träbyggnation förbjöds i slutet av 1800-talet trä som bärande material i hus högre än två våningar. Skälet var ett antal stadsbränder men sedan 1994 är det tillåtet med höga byggnader av trä. I Norge färdigställs världens högsta byggnad Mjöstårnet med 18 våningar och 78 meters höjd under 2019 och i Sverige har ungefär 10% av nyproduktionen av flerbostadshus stomme av trä.⁴ Fördelarna med att bygga i trä är att klimatpåverkan minskar, transportererna blir lättare byggtiden förkortas och det kan ha hälsosamma och upplevelsehöjande effekter hos de boende.

Byggnader är sammansatta av många olika material vars kedja från utvinning av råvara till färdig komponent i huset ofta är lång och komplex. De huvudsakliga bärande materialen är stål, betong och trä. Naturskyddsföreningen har ett stort engagemang kring

1 Sveriges byggindustri mflr. Färdplan för fossilfri konkurrenskraft - Bygg- och anläggningssektorn. s 18. 2018.

2 Liljehov, F, Lundberg, Claes. KTH. Byggnaders inbyggda energi. s 7. 2016.

3 Sveriges byggindustri mflr. Färdplan för fossilfri konkurrenskraft - Bygg- och anläggningssektorn. s 17. 2018.

4 Trä- och Möbelföretagen. Drygt 50 procents ökning av flerbostadshus med stomme av trä. 2017

I linje med

Globala målen 7, 9, 11, 12 och 13

Göteborgs miljömål

1, 4, 11

skogsbruk (trä) och gruvbrytning (järn och kalk) och för att förenkla Stadsplaneringsgruppens bedömningar begränsar vi oss genom att bara fokusera på materialens klimatpåverkan.

För att ändå nämna baksidan av materialproduktionen är gruvdriften sedan länge känd som en prövning för miljön både pga av permanenta ingrepp och stor energiförbrukning. Även att träets koldioxidbindande egenskaper har en baksida där vi i Sverige under det senaste seklet sett hur en mångfacetterad skog med betydande del död ved förvandlats till en virkesåker hög virkesproduktion men dåliga förutsättningar för biologisk mångfald. Trakhyggesbruken bidrar också till övergödning av Östersjön. Virkesvolymen i skogen har under lång tid ökat men nya intressenter för skogen som tillverkare av fordonsbränsle, plast och textilier gör att trycket på skogen blir högre och att råvaran blir dyrare.

Vi vill följa upp

- Kommunens initiativ för ökat träbyggande.
- Trafiknämndens och Upphandlingsbolagets arbete för att främja klimatsmart byggande.⁵

Vi vill lyfta

- Offentliga upphandlingar med krav på klimatkalkyler. LCA
- Detaljplaner skall möjliggöra träbyggnader (som har större våningshöjder) genom reglera generösa våningshöjder och våningsantal.
- Att Göteborg skapar en hel ny stadsdel i trä.
- Offentliga byggnader ska byggas fossilfritt.
- Solceller på alla offentliga byggnader.
- Träbyggnadsstrategi.
- Offentliga byggnader ska projekteras med miljöcertifieringar såsom BREEAM, Miljöbyggnad, LEED, FEBY eller andra.

Vi vill skapa

- Uppmärksamma klimatsmarta byggnader med priset "Årets klimathus".
- Utvärdera gamla byggmetoder och material i relation till nya, med LCA.

⁵ Göteborgs stad. Klimatstrategiskt program för Göteborg, strategi 18. 2014

8. Skapa artrik arkitektur

Våra byggnader är idag underutnyttjade. Med innovation och idérikedom kan vi skapa boplatser på fasader, tak, gårdar och på så sätt ge fler djur möjlighet att bo granne med oss. Detta kan ske genom att bygga en mångfald av insektshotell, fågel- och fladdermusholkar, bikupor, fjärilsrestauranger, fågelbad och svalbrädor. När människor upplever och vistas med djur runt omkring sig i vardagen stärks vår naturkänsla, inte minst för barn.

Detta kan bli verklighet om det i kommunens plan- och exploateringsarbete sätts höga krav på hög grönytefaktor både på kommunal mark, privat mark och i markanvisningstävlingar samt att staden ställer kraftfulla krav på kompensationsåtgärder vid exploatering av natur. En hög grönytefaktor gynnar inte bara den biologiska mångfalden utan ökar också människors välbefinnande och ökar fastighetsvärdet. Staden ska ställa krav på alla byggherrar att följa de riktlinjer som finns för grönytefaktor.

Byggbolag och arkitekter kan med smarta och integrerade lösningar gynna människan samtidigt som man tillgodoser djurens behov. Till exempel genom att utveckla hela fasadsystem anpassade efter olika arter, med springor för fladdermöss, hål i varierade storlekar för olika fågelarter eller vassväggar som fungerar som insektshotell. Det handlar om att skapa mjuka gränser mellan det byggda och det naturliga. Istället för en hård betongvägg eller glasfasad så bygger man med takpannor och betongväggar med perforering.

Anpassa nybyggnationer för urbana naturvårdsarter såsom, läderbaggen, guldsandbi, pilgrimsfalk, mindre hackspett, kungsfågel och leislers fladdermus.

Vi vill följa upp

- Att kraftfulla kompensationsåtgärder utförs i alla detaljplaner med naturvärden.

Vi vill lyfta

- Hårdare krav i detaljplaner och planbeskrivningar för att gynna biologisk mångfald. Detta gäller framförallt i konflikt med naturvärden.
- En hög grönytefaktor ska uppnås om Göteborgs stad äger marken och i alla markanvisningstävlingar.

Vi vill skapa

- Pilotprojekt med fasadsystem för en nyckelart (t.ex. fladdermus) i Slottsskogen.

I linje med

Globala målen 3, 11, 12, 13 och 15

Göteborgs miljömål

6, 8, 10, 11 och 12

9. Cirkulera mera

Med en ständigt ökande och mer köpkraftig befolkning sätts en enorm press på våra gemensamma resurser. Vårt nuvarande sätt att producera, konsumera och slänga är inte hållbart. Städer som Göteborg har stor potential att bli ledande i ett resurseffektivt system. Där fokus flyttas från den linjära till den cirkulära ekonomin. En ekonomi där vi vårdar, lagar, delar, byter, återbrukar, köper begagnat och producerar våra egna prylar. Det är dags att vi lämnar slit- och slängsamhället bakom oss och börjar cirkulera mera.

En sådan stad är möjlig om fysiska och sociala förutsättningar skapas för lokala kretslopp. Där invånarna enkelt kan byta och laga i återbruksrum nära hemmet. Där vi har fixotek, cykel- och slöjdverkstäder i alla stadsdelar. Där det finns möjlighet att ta hand om farligt avfall i närheten av bostaden, allt från miljöfarliga vätskor till tvättvatten från bilen. Där VA-systemen fungerar mer lokalt så att regnvattnet och gråvattnet tas omhand och återanvänds direkt på tomten. Lokala kretslopp ger också viktiga pedagogiska värden, inte minst för barnen.

För att en cirkulär och kollaborativ ekonomi ska vara möjlig måste samhället genomsyras av tillit till och mellan människor. Detta kan ske genom att vi möts i staden och i kvarteren. Med odlingslotter, tak för odling, delade hönsgrårdar för ägg (hönor kan också äta en del rester), komposter för att få matjord till krukor m.m. kan vi skapa gemenskap med och tillit till varandra. Med smarta och lättillgängliga appar kan vi också dela med oss av våra prylar i bostadshusen och med platser för låncyklar, bil- och cykelpooler kan en lokal delningsekonomi skapas och bidra till ett resurseffektivt system med mer cirkulär ekonomi.

Vi vill följa upp

- Klädbibliotek i Nordstan och en återbruksgalleria centralt i staden

Vi vill lyfta

- Gör det dyrt att slänga brännbart och enkelt att återvinna, ex genom högre avgifter på brännbart och fler återvinningsstationer.

Vi vill skapa

- Nya sätt att tänka kring produktion, konsumtion och avfall.
- Mer delnings- och återbruksmöjligheter.

I linje med

Globala målen 9, 10, 11, 12 och 13

Göteborgs miljömål 1 och 11

10. Förtäta rätt

Stadsutglesning skapar långa avstånd mellan hem, skola, arbete, affärer, kultur och offentlig service. Glesa städer gör att människor blir beroende av bilen och de hållbara transportsätten får svårt att konkurrera. Miljön och klimatet blir då lidande med ökade utsläpp, barriäreffekter och omfattande exploatering av natur- och jordbruksmark. Syftet med förtätning är således att undvika stadsutglesning och skapa närhet. Genom att bygga tätt och yteffektivt kan våra resurser värnas. Skog och åkermark ska inte exploateras, utan istället ska parkeringsytor bebyggas och stora trafikleder byggas om till riktiga stadsgator. Det finns stora underutnyttjade ytor i staden som kan nyttjas till bostäder och levnadsmiljöer. Med lokaler och service nära boendet undviks också behovet av bil och externhandel/köpcentrum.

Skala och stadsbyggnadsform skall anpassas efter plats och område, men en viss täthet ska helst uppnås för att uppnå stadskvalitet. UN-Habitat nämner en referens på åtminstone 15 000 invånare per kvadratkilometer för att uppnå hållbara städer. Vid planering av större stadsdelar ska det finnas en funktionsblandning; bostäder, utbildning, kultur, vård, service, handel, samlingslokaler, idrottsplatser, kontor. Byggnation ska ske enligt utbyggnadsstrategin och översiktsplanen samt att det byggs vidare på den befintliga strukturen.

I en förtättningsprocess är det nödvändigt att tänka på vad det är för miljöer vi bygger. Det är inte bara den fysiska tätheten som är relevant utan framför allt den upplevda kvalitet den täta stadsmiljön ger i form av närhet. Det är därför viktigt att förtäta på rätt sätt. Förtätning får inte stå i motsättning till god luft-, buller, dagsljus kvalitet, gröna gårdar, möjlighet att odla och bra mikroklimat m.m. Det behövs tillräcklig yta för t.ex. förskola och förskolegårdar, utomhusmiljöer får inte prioriteras bort. Man kan bygga täthet på många olika sätt. Naturskyddsföreningen i Göteborg vill se en stad i en mänsklig skala, med smala gränder, gröna stråk och stadsgator där människan står i fokus. Småskaliga gamla städer i Europa, de har faktiskt lika stor täthet som ex. New York.

Det är helt grundläggande att inte förtäta och exploatera i parker, naturområden, grön icke exploaterad mark eller i vattenområden. Naturen behöver få ta plats i staden och det behövs informell grönska, barn som växer upp i en tät stad skall även de ha tillgång till natur. En sammanhängande grönska behövs för att djur ska kunna röra sig i staden och miljöer med ett rikt växt- och djurliv mår vi bra av.

I linje med

Globala målen 3, 9, 11, 12, 13 och 15

Göteborgs miljömål 1, 2, 6, 8, 9, 10, 11 och 12

Vi vill följa upp

- Ge förskolor och förskolebarn stora och kvalitativa utomhusmiljöer.
- Barnkonsekvensanalyser ska efterlevas i detaljplaner.

Vi vill lyfta

- Att förtäta rätt och på rätt plats.
- Utforska nya boendemiljöer för barnfamiljer som inte innebär villor och småhus, som ger utglesade städer.
- Att staden uppnår hållbar täthet enligt UN-Habitat, 15 000 inv/km².
- Bygg inga nya externhandelsområden istället bör de befintliga succesivt avvecklas och fokus läggas på lokaler och service nära bostaden.

Vi vill skapa

- Öka förståelsen för informell grönska i städerna

Avslutning

Genom de presenterade målen och delstrategierna förtydligar Naturskyddsförening i Göteborg vilken slags stadsbyggnad föreningen verkar för. Föreningen vill se till att staden lever upp till sina klimat- och miljömål och skärper dem ytterligare. Detta dokument är för föreningen också ett steg i riktning mot en mer aktiv roll i stadsbyggnadsfrågor, genom att vara en naturlig del av stadens planarbete och som en grön opinionsbildare.

De tio delstrategierna visar på det omfattande arbete som fortfarande krävs för att staden ska lyckas ställa om till en klimatneutral stad samt värna och utveckla de naturvärden som finns. Det gäller för staden att minska klimatpåverkan, bevara biologisk mångfald, klimatanpassa, skapa naturkänsla, ändra konsumtionsmönster och mycket, mycket mer. Detta är den första stadsbyggnadsstrategin Naturskyddsföreningen i Göteborg utformat. De åtgärder som föreslås under strategierna ska inte ses som kompletta utan ska uppdateras kontinuerligt. Synpunkter och förslag på fler stadsplaneringsfrågor som Naturskyddsföreningen i Göteborg ska driva tas tacksamt emot av Stadsplaneringsgruppen. Förhoppningsvis kommer Naturskyddsföreningen på riksnivå att ta fram en liknande stadsbyggnadsstrategi som fler städer kan utgå ifrån. I det fortsatta arbetet hade det varit önskvärt att behandla och fördjupa sig ytterligare kring: klimatanpassning, urbana habitat, urbana "signalarter", urban grön infrastruktur, ekosystemtjänster och smarta städer.

Till sist, världen står inför många miljö- och klimatproblem och Sverige och Göteborg kan och bör ta ledartröjan. Med denna strategi kan Naturskyddsföreningen i Göteborg vara med och driva det arbetet framåt för att uppnå en grön, artrik och hållbar stad där människan lever inom planetens gränser och i harmoni med naturen.

Hänvisningar

Litteratur:

Göteborgs stad miljöförvaltningen. Arter och naturtyper i Göteborg - ansvarsarter och ansvarsbiotoper. G. 2016.

Göteborgs stad. Grönstrategi för en tät och grön stad. 2014.

Göteborgs stad. Göteborgs Stads Friluftsprogram 2018-2025. 2018

Göteborgs stad miljöförvaltningen. Ekologisk landskapsanalys - en pilotstudie. 2013.

Göteborgs stad. Klimatstrategiskt program för Göteborg. 2014

Göteborgs stad. PM - Framtagande av en prioiteringslista för skydd av natur. 2017.

Kungliga Vetenskapsakademien. Reconnecting Cities to the Biosphere: Stewardship of Green Infrastructure and Urban Ecosystem Services. 2014.

Keane Å., Stenkula U., Wijkmark J., Johansson E., Philipson K., Segerstad, L.. C/O City. Ekosystemtjänster i stadsplanering - en vägledning. 2014.

Länsstyrelsen Västra Götaland. Hotade djur och växter. <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/stat-och-kommun/natur/hotade-och-sallsynta-vaxter-och-djur.html#0> (Hämtad 2018-09-12).

Naturskyddsföreningen. Förslag till mål för Naturskyddsföreningen i Göteborg. 2017

Naturvårdsverket. Naturen som kraftkälla. 2006.

Naturvårdsverket. Död ved i levande skogar. 2005.

Naturvårdsverket. Grön infrastruktur. 2018. <https://www.naturvardsverket.se/gron-infrastruktur#> (Hämtad 2018-12-22).

Bilder:

Bild på första och sida sidan. Thinkstock. Naturskyddsföreningen.

Övriga hänvisas på eller vid sidan av bild. De som saknar hänvisning är hämtade från Pixabay.

